

Arkeologisk avgränsande förundersökning 2022

Vä 154:3, fornlämning L1990:7375

HUSBYGGE

Kristianstads kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2022:11

Per Sarnäs

Arkeologisk avgränsande förundersökning 2022

Vä 154:3,
fornlämning L1990:7375

HUSBYGGE

Kristianstads kommun
Skåne län

Skånearkeologi AB

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk avgränsande förundersökning 2022

Vä 154:3, fornlämning L1990:7375

Husbygge

Kristianstads kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2022:11

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Undersökningsområdet från söder

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 952525

© Skånearkeologi 2022

Innehåll

Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Tidigare undersökningar	5
Undersökningsresultat	6
Tolkning och källkritik	7
Utvärdering	7
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	8

Inledning

Med anledning av att Linda Strindefalk planerar uppföra ett enfamiljshus inom fastigheten Vä 154:3 som ligger inom Vä medeltida stadsområde (L1990:7375), beslutade länsstyrelsen Skåne om en avgränsande arkeologisk förundersökning.

Syfte och metod

Syftet med den avgränsande förundersökningen var att ta fram ett besluts- och planeringsunderlag genom att avgränsa fornlämningen inom den yta som berörs av markingrepp vid byggnation och ledningsdragning. Om möjligt skulle undersökningen även ge information om lämningarnas karaktär och ålder.

Förundersökningen genomfördes i form av sökschaktning med grävmaskin. Kulturlagret undersöktes med metalldetektor. Schakt och lager mättes in med en RTK-GNSS (GPS).

Topografi och fornlämningsmiljö

Vä är beläget i nordöstra Skåne, ca 7 km sydväst om Kristianstad. Området omkring Vä utgörs av en småkuperad, öppen odlingsbygd med inslag av mindre skogspartier. Undersökningsområdet ligger knappt 100 m från kyrkan och kyrkogården i Vä.

Wæ omnämns första gången 1170. Namnet är bildat av forndanska. Wæ, en sidorm till vi 'helig plats, kultplats', under förkristen tid avseende platser som hölls för heliga (Sandnes 2010).

Kunskapen om Vä bygger på skriftliga källor och framför allt på de arkeologiska undersökningar som genomfördes av Berta Stjernquist och Egon Thun under åren 1945–1947 respektive 1962–1963 (Stjernquist, 1951; Thun, 1982). Vid dessa undersökningar har bebyggelselämningar från romersk järnålder och framåt påträffats vilket lett till tolkningar och diskussioner om en i Norden unik bebyggelsekontinuitet. Under vikingatiden finns en omfattande grophusbebyggelse men de ytmässigt begränsade undersökningsytorna har inte kunnat ge någon kunskap om förekomsten av samtida långhus. Det medeltida Vä verkar ha sin storhetstid under senmedeltiden. Under 1400-talet och fram till början av 1600-talet drabbades staden av återkommer bränder i samband med olika krigshandlingar. Efter branden 1612, i samband med Gustav II Adolfs härjningar, förlorade staden sina rättigheter, som i stället flyttades över till den nya fästningsstaden Kristianstad (Thun & Anglert 1984).

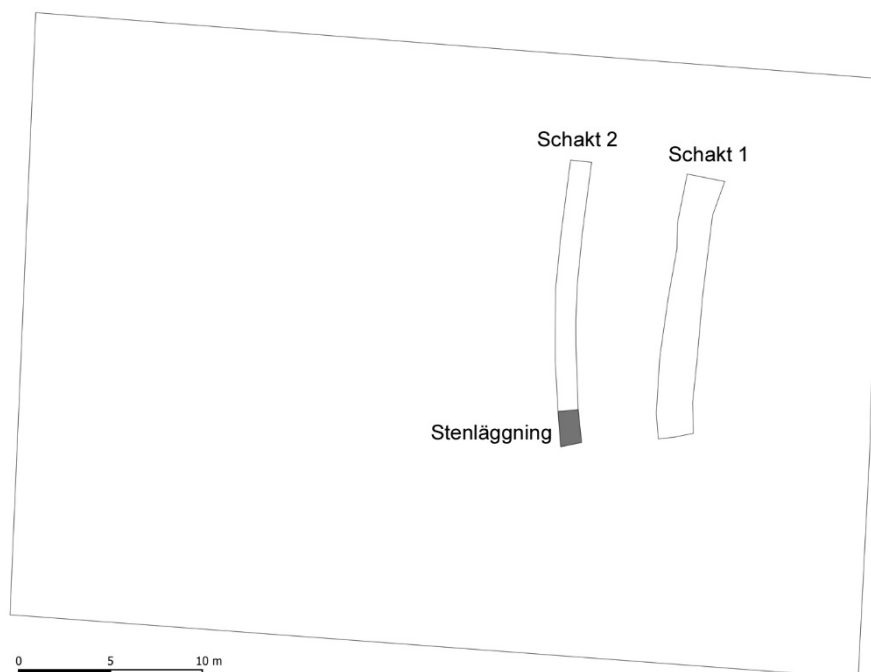
Undersökningsområdet utgörs av ohävdad gräsmark med rester efter en äldre gård och ligger vid Kung Valdemars väg som antas var en av de ursprungliga gatusträckningarna i Vä (Thun & Anglert 1984). Gården som enligt uppgift ska ha varit uppförd på 1880-talet (Wright muntl.) bestod av tre ekonomibyggnader som låg i u-form med öppningen mot boningshuset som låg inom det som i dag är fastigheten Vä 154:2. Gården ska ha bränts ned av brandkåren på 1960-talet (Wright muntl.). Man kan skönja husen på det underliggande flygfotot på den ekonomiska kartan från 1972.

Inom undersökningsområdet (Vä 154:3) har det påträffats tre med gråsten tunnvalvda källare. Utifrån byggnadstekniken antas de ha varit uppförda under senmedeltiden eller möjligen 1600-talet (Thun & Anglert 1984).

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Under 2021 genomfördes en avgränsande arkeologisk förundersökning inom den intilliggande fastigheten Vä 154:2 i samband med uppförandet av en villa. Större delen av den av exploatering berörda ytan upptogs av källare efter ett hus. Tre schakt upptogs med grävmaskin varvid det endast i det östliga schaktet framkom äldre lämningar i form av ett lergolv samt fynd av yngre rödgods, djurben och slagg. En skärva äldre rödgods påträffades som lösfynd. Under lergolvet vidtog ett relativt tunt kulturpåverkat jordlager (Sarnäs 2021).

Figur 3. Schaktplan med de två schakten och stenläggningen som framkom i kulturlagret.

Undersökningsresultat

Två schakt med en sammanlagd yta av 44,2 m² upptogs med en grävmaskin. De två schakten drogs i nord-sydlig riktning längs långsidorna på det planerade huset (se omslag och figur 3).

Strax under grästorven framkom en stenläggning efter den gård som eldades upp av brandkåren i modern tid. Under denna stenläggning framkom ett gruslager och där efter ytterligare en stenläggning och därunder ännu ett lager grus. Under dessa lager av stenläggning och grus framkom ett kulturlager.

I ytan av kulturlagret förekom keramik av yngre rödgods, djurben och några bitar fönsterglas. Keramiken utgjordes bland annat av delar av trefotsgritor och ett grötfat. Det påträffades ett mynt ytligt i lagret som tyvärr skadades av grävmaskinens skopa. Myntet förefaller vara en hulpenning med en diameter av ca 20 mm. Hulpenningar förekommer under hela medeltiden men storleken kan möjligen indikera att myntet härrör från senmedeltiden. En sådan datering korresponderar väl med dateringen av keramiken. Det påträffades som lösfynd vid schaktningen även två små keramikskärvar av svartgods där åtminstone den ena bör vara äldre svartgods.

Sökschakten gick inte djupare än till kulturlagrets översta del då undersökningens primära mål var att avgränsa fornlämningen. Lagrets mäktighet kontrollerades med en geosond (MUK) och ligger mellan 0,3 och 0,4 m. Vid ett ställe visade det sig att det fanns ett lerlager (troligen golv) i kulturlagret. I södra delen av det västra schaktet framkom en stenläggning. Kulturlagret undersöktes med metalldetektor varvid mycket utslag för järn gjordes.

Med hänsyn till att det förekom kulturlager över hela ytan för det planerade huset bedömdes det som onödigt att även schakta för stenkistan då den kommer ligga endast ett par meter från det västra schaktet. Resultatet från det västra schaktet torde gälla även för stenkistan.

Tabell 1. Tabell över tillvaratagna fynd. Lunds universitets historiska museums accessionsnummer är 33 208.

Fnr	ID	Sakord	Typ	Material	Antal	Diameter	Vikt	Schakt
1	F1	Mynt		Ag	1	20 mm	1	1
2		Kärl	Svartgods	Keramik	1			1
3		Kärl	Svartgods	Keramik	1			1

TOLKNING OCH KÄLLKRITIK

Det kulturlager som framkom bör till sina övre delar ha tillkommit under senmedeltiden eller till i med efter att stadens rättigheter upphört och borgarna uppmanats att flytta till Kristianstad. Kulturlagrets mäktighet tyder på att det ackumulerats under en längre tid och att de undre delarna är äldre. Av detta följer att de två stenläggningar med tillhörande gruslager som överlagrade kulturlagret med nödvändighet är yngre och tillhör den bebyggelse som vuxit fram sedan Vä återgått till att vara en vanlig by.

Utvärdering

Målet med den avgränsande förundersökningen har uppnåtts i och med att ett kulturlager framkom under hela den yta som planeras bebyggas. Dock har endast den överdelen av kulturlagret kunnat ges en ungefärlig datering till senmedeltid/eftermedeltid. I kulturlagret finns det strukturer såsom lergolv och en stenläggning.

För att erhålla kunskap om under hur lång tid kulturlagret bildats krävs ytterligare undersökning av lagret. Detta görs lämpligast genom att delar av lagret undersöks avseende fyndinnehåll och om möjligt bedöma eventuell förekomst av anläggningar under kulturlagret.

Figur 4. Fotot visar ett parti av schaktväggen i östra schaktet. Tumstocken står på kulturlagret. Den översta stenläggningen finns strax under grästorven.

Referenser

Litteratur

- Sandnes, B. 2010. Skånes ortnamn. Serie A bebyggelsenamn del 6. Gärds härad. Institutet för språk och folkminnen. Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund.
- Sarnäs, P. 2021. Vä 154:2. Arkeologisk förundersökning 2021. Skånearkeologi rapport 2021:11.
- Thun, E. & Anglert, M. 1984. Vä. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museum. Medeltidsstaden 57.

Muntliga uppgifter

Niclas Wright ägare till Vä 154:2

Kartmaterial

Fastighetskartan

Internetreferenser

Fornsök

Tekniska och administrativa uppgifter

Länstyrelsens diarienummer	431-48921-2021
Skånearkeologis diarienummer	202226
LUHM nummer	33208
Län	Skåne
Kommun	Kristianstad
Socken	Vä
Fastighet	Vä 154:3
RAÄ-nummer	L1990:7375/ Vä 72:1
Koordinatsystem	Sweref 99 TM
N koordinat	6205405
E koordinat	442936
M ö.h.	30-31
Fältarbetstid	2022-09-07
Antal arbetsdagar	1
Antal arkeologtimmar	6
Antal maskintimmar	4
Undersökningsområde	170 m ²
Undersökt yta	44,2 m ²
Projektansvarig	Per Sarnäs
Uppdragsgivare	Linda Strindefalk

Arkivmaterial i form av shp-fil, digitala foton och rapportoriginal förvaras på Lunds universitets historiska museum